

“Jo és un altre”. Els heterònims de Marga Ximenez

No és freqüent en art trobar personalitats que vulguin sortir a la llum pública sota l'aixopluc d'una altra identitat. Com en altres àmbits, l'artista cultiva la marca, la imatge que atorga al públic un reconeixement del seu treball. Portar a la dimensió pública l'experiència de l'heterònim significa abraçar el repte d'una llibertat total i l'exploració del que és desconegut dins d'un mateix.

Al segle XIX, el poeta Artur Rimbaud furgà en les profunditats de l'«ego» i escriví, a la manera d'una confessió, al seu amic Paul Demeny «j'est un autre» (“Jo és un altre”). Aquest pioner de l'avantguarda qüestionava per primer cop la solidesa del jo, la idea d'una identitat substantiva i obria les portes a la consciència dels altres que viuen en un mateix i a nominar-los.

Fernando Pessoa —no podem oblidar que *pessoa* vol dir *persona* en portuguès— es va desdoblar en múltiples personatges que habitaven en el seu interior, un cúmul d'identitats que acabà creant una setantena de personatges de ficció literària, amb els quals mantenia els seus conflictes i decisions. Creà heterònims amb els quals establí correspondència, acceptà les diverses facetes de l'ésser humà i assumí la seva diversificació personal.

Marga Ximenez confessa els seus heterònims. Durant 10 anys el seu treball ha aparegut públicament sota altres rúbriques més que pel seu propi nom. Va anar creant 19 identitats diferents que li permetien experimentar creativament sense ser deutora del seu passat artístic. Una convivència pacífica entre el seu «jo» i els seus «altres» que durant aquest temps ha donat els seus fruits en diverses exposicions i certàmens públics. Uns heterònims que han desafiat a crítics, informadors i historiadors, que han vist en aquestes signatures i biografies inventades noves aportacions al panorama de l'art, sempre a punt de rebre noves fornades d'artistes, que tan aviat apareixen com desapareixen d'una escena en què les dificultats s'emmirallen en una pista de gel sobre la qual l'equilibri no està assegurat.

La identitat és una presó. I, certament, cada artista queda empresonat en una manera de fer a la qual no es pot sotraure, en una etiqueta que el crític de torn o el públic li atorguen i, finalment, pot quedar atrapat en la pròpia demanda. Fugir d'un mateix fingint ser un altre és un paper que no tots els artistes estan disposats a jugar.

En el cas de Marga Ximenez, els heterònims són quelcom més que una fugida: l'instrument d'indagació en la pròpia personalitat i, al mateix temps, un repte per superar el passat d'una artista reconeguda en l'àmbit de l'art tèxtil i obrir les portes a un art experimental sense rastre d'identitat.

De tots els 19 heterònims emprats, n'hi ha tres que han fet fortuna: el de la japonesa Yukimaro, la turca Almira Olmayán i l'aragonesa Pia Remedios*. No podia ser d'altra manera en una època de transvassaments culturals com la nostra. Yukimaro neix amb una exposició d'artistes del Japó a MX espai l'any 1999 i destil·la una personalitat sensible d'acord amb la literatura fantàstica oriental, especialment els contes populars japonesos i la tradició del teatre *nō*. Omayan pertany a una altra gran cultura, l'àrab, però en la qual la dona ha de recórrer encara un llarg camí per assolir quotes mitjanes de llibertat. Si aquestes dues figures juguen el paper de l'exotisme i l'allunyament cultural en l'obra de Marga Ximenez, en el cas de Pia Remedios és tot al contrari. Amb aquest heterònim fa un collage dels noms de les àvies maternes i és el que recull de més a prop la

personalitat artística de Marga Ximenez: el mestissatge del camp aragonès amb la cultura gitana murciana. Tot el que ha signat com a Pia Remedios s'encara a aquest passat tractant els orígens (el llit, el coixí, el matalàs), al qual s'ajunten dos heterònims més: el de Sergio Galán i Gena Lestemar, aquest darrer el camuflatge del nom de la mare.

Estrafer la seva personalitat sota altres noms li ha permès desenvolupar una obra de compromís social i polític, utilitzar l'objecte en clau d'humor, riure's amb respecte de les pràctiques domèstiques basades en les manualitats mitjançant el Col·lectiu Puntetes. Un univers que es manifesta a través de l'objecte des d'una diversitat poètica no exempta d'agressivitat continguda, com en l'ús de fulles d'afaitar i en la desconstrucció i associació lliure d'objectes. En un altre ordre poètic, hi trobem les formes amorfes i orgàniques, un altre desdoblament de personalitat.

Aquestes obres de característiques diferents han vingut signades per Edith Andreu, Peter Bloom, Ignasi Castellbó, Feliu Esteve, Frederic Espada, Anne King, Marcos & Marcos, Roser Borrell, Joan Masdeu, Harald Klein, Utte Kollwitz, Jaume Planes i Òscar Salvans. Han participat a mostres públiques i col·lectives com la Biennal de Valls (2003), a la col·lectiva *Dobles Pells* (MX Espai, 2001), a *Off Loop'00* (2006), a *Duoda* (2001) o a *Visions de futur* (2002).

Amb els seus heterònims, Marga Ximenez s'ha desafiat a sí mateixa i ens ha obert els plecs i replecs desconeguts de les altres personalitats artístiques que hauria pogut desenvolupar, una exploració de l'inconscient revelant el grau màxim d'autenticitat en l'ésser humà. De fet, tots tenim els nostres heterònims. El mateix nom i cognoms ens du ja a una diversitat multiplicada de la qual mai no arribarem a esbrinar l'origen. Marga Ximenez, com Pessoa, fon sobre la seva vida aquelles altres que l'habiten i ens fa partícips d'una confiança que pren forma de relat autobiogràfic.

Pilar Parcerisas

(text per l'exposició *Heterònims* a l'MXEspai 1010 de Barcelona. 2008)

* Les obres d'aquests heterònims han participat i participen en mostres com la Biennal de Valls, Off Loop, New Art, o exposicions com a *Dobles Pells*, o les múltiples convocatòries del Petit Format d'MX Espai 1010 de Barcelona.